

Huidige bestrijding AVB is dweilen met de kraan open

Peter Elshout

Door de openhartigheid van de imker was het mogelijk een reeks van tekortkomingen te belichten die het voorkomen en bestrijden van AVB belemmeren.

Op 27 augustus 2004 kreeg ik bericht van een imker uit Heerlen die bij zijn volken AVB vermoedde. Op zijn verzoek heb ik het betreffende volk aan een nader onderzoek onderworpen en vervolgens hiervan een gedetailleerd rapport uitgebracht bij de RVV. Het onderzochte volk was voor de tijd van het jaar te zwak en de verhouding bijen en broed was ronduit zorgwekkend. Het ratenbestand zag er goed uit, van verwaarlozing of een slechte bedrijfsvoering was geen sprake. Er werd geen open broed waargenomen omdat het jongste broed het eerste sterft (voor deze larfjes zijn maar een beperkt aantal ziekmakende sporen nodig). Wel waren er grote vlakken gesloten broed, deels met veel lege cellen en deels mooi aaneengesloten. De cellen met geperforeerde dekseltjes, kenmerkend voor AVB, vielen nauwelijks op. Nagenoeg alle cellen van het gesloten broednest gaven bij de luciferproef de karakteristieke vuilwitte of – in een later stadium – bruingele slijmraden te zien, kenmerkend voor AVB. De lucifers werden voor de RVV in de door vuilbroed geïnficeerde cel achter gelaten. De bij vuilbroed behorende geur kon niet worden waargenomen omdat de penetrante geur van thymol (APILIVE VAR) - gebruikt voor de varroamijtbestrijding - andere geuren maskeerde. Na onze waarnemingen werden de onderzochte raten teruggezet in het volk, de kast gesloten en de bijenstand afgesloten. Ter voorkoming van het verspreiden van geïnficeerd materiaal werd in een pvc zak alle beschermende kleding gedeponeerd en in de stand achter gelaten. Tijdens het onderzoekje heeft alleen de imker gewerkt aan het volk. Bij de imker thuis is in overleg met de RVV door mij een uitgebreid rapport opgemaakt, waarin alle imkercontacten, aan- en verkoop van volken en uitwisseling van materialen zijn opgenomen. Een bron van informatie die duidelijk maakte dat deze uitbraak van AVB veroorzaakt moet zijn door menselijk falen.

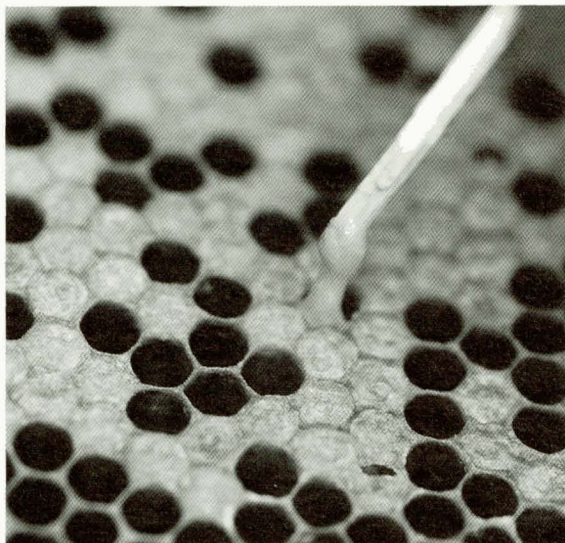
Anno 2002, AVB in Heerlen

In 2002 werd AVB geconstateerd bij de imkervriend van de imker die nu getroffen is. Vanzelfsprekend

werden toen ook de volken van de nu getroffen imker onderzocht op mogelijk klinische symptomen (voor het menselijke oog waarneembare signalen die kenmerkend zijn voor deze ziekte). Omdat zijn volken toen nagenoeg geen gesloten broed hadden, konden er geen afwijkingen worden waargenomen. Daar bleef het toen bij, dit ondanks de nauwe samenwerking van deze twee imkers. Na het ruimen van de volken van de imkervriend werd het vervoersverbod door de RVV opgeheven en daarmee was het onderzoek afgesloten. Bij het recente onderzoek door de RVV blijkt nu dat ook de volken van onze imker klinisch ziek zijn. Deze keer kon door de aanwezigheid van gesloten broed de plank niet mis geslagen worden.

Uitbraak van AVB: erfenis uit 2002?

Om deze veronderstelling te beargumenteren is er enige uitleg rond AVB noodzakelijk. AVB is niet een ziekte die zich van de ene op de andere dag (letterlijk) als ziekte in een bijenvolk manifesteert. Voor een besmetting zijn vele miljarden sporen van deze bacterieziekte nodig. En dan nog zijn sterke, gezonde volken met een goed voedselaanbod in staat de ziekmakende bacteriën en zieke bijenlarven op te ruimen. Het verloop van besmetting en het waarnemen van klinische symptomen kan meerdere jaren in beslag nemen. Als er geen klinische symptomen aanwezig zijn of deze niet waarneembaar zijn door het ontbreken van gesloten broed, wil dat nog niet zeggen dat een volk geen AVB heeft en beschouwd moet worden als een gezond volk. Theoretisch kunnen alle volken waarbij geen klinische symptomen zijn waargenomen bij het screeningsonderzoek door de RVV, besmet zijn met sporen van deze ziekte. De uitbraak met de daarmee gepaard gaande klinische symptomen is dan een kwestie van tijd. De volken van de recent getroffen imker waren waarschijnlijk al in 2002 ernstig besmet. Een voederkransmonster of een voermonster op meerdere plaatsen uit bebroede raten had dit kunnen bevestigen. De ambtenaren van de RVV hadden de imker op zijn minst op de noodzaak van het nemen van een voederkransmonster attent moeten maken. Zo'n voederkransmonster kan in een daarvoor geëigend laboratorium, zoals het ID-Lelystad en dierenartsenpraktijk Diessen te Diessen, onderzocht worden op het wel of niet aanwezig zijn van AVB sporen.

Het trekken van draden is één van de kenmerken van door AVB geïnfecteerd broed. Foto: P. Elshout.

Doordat waarschijnlijk het merendeel van de imkers er van uitgaat dat na het bezoekje van de RVV en het opheffen van het vervoersverbod de ziekte overwonnen is, kunnen zij niet het verwijt krijgen nalatig te zijn geweest. Indien er in 2002 een voederkransonderzoek bij de nu getroffen imker was genomen, was een uitbraak in 2004 met grote waarschijnlijkheid voorkomen. Wordt een dergelijk ernstig besmet voederkransmonster geconstateerd dan ligt alle verantwoording bij de imker. De werkzaamheden en de kosten die ermee gemoeid zijn komen voor zijn rekening. De RVV komt namelijk alleen in actie indien er klinische symptomen van de ziekte worden waargenomen. Dit in tegenstelling tot varkenspest, waar AVB wel eens mee vergeleken wordt, vanwege de bijna identieke aanpak. Echter met dit verschil dat er bij een positieve bloedtest (vergelijkbaar met het voederkransonderzoek) wél geruimd wordt, ook al vertonen de dieren geen klinische kenmerken. De vroegtijdige ontdekking van een – dan nog zwak – besmet voederkransmonster, stelt de imker in staat doeltreffende maatregelen te nemen om een uitbraak van de ziekte te voorkomen. (zie Bijen januari 2002) Daarnaast bewijst hij/zij de Nederlandse imkerij en de bedrijven die afhankelijk zijn van de bestuiving door honingbijen een grote dienst.

Afhandeling van de getroffen standen 2004

Van beiden imkervrienden zijn de volken na waardeschatting afgedood en met alle andere kasten, raampjes, kleding en klein gereedschap afgevoerd om verbrand te worden. Ondanks hun respectabele

leeftijd kunnen beiden in een verkleinde vorm een nieuwe start maken met hun hobby. Ofschoon de oude standen niet meer gebruikt worden voor het houden van bijen, moeten ze in opdracht van de RVV grondig gereinigd worden met heet sodawater of worden afgevlamd met een brander. De grond in en rond de oude bijenstanden moet goed bekalkt en omgespit worden. Dit om het mogelijk verslepen van infectieus materiaal door mensen en nieuwsgierige bijen te voorkomen. Een derde imker, een ongediertebestrijder die ook bijenzwermen schept en één daarvan heeft verkocht aan de getroffen imker, moet de daarvoor gebruikte kast verbranden. Ondanks dat ook dit jonge volk, verkocht met 6 ramen broed, klinisch ziek was, zijn bij de andere volken van deze niet georganiseerde houder van bijen, geen klinische symptomen van AVB waargenomen. Of de resterende volken echt AVB vrij zijn zal, hoe absurd ook, de toekomst moeten uitwijzen!

317

Conclusie en aanbevelingen

Uit bovenstaande blijkt eens te meer dat het niet waarnemen van klinische symptomen van AVB niets zegt over de gezondheidstoestand van de volken. Om te voorkomen dat deze volken, door een mogelijke besmetting alsnog ziek worden en zo een besmettingsbron vormen, zou iedere imker binnen het screeningsgebied zijn volken op sporen moeten onderzoeken. Het jaarlijks nemen en laten onderzoeken van een voederkransmonster zou mogelijk een verplichte handeling voor iedere imker moeten worden. De imker weet dan hoe het met zijn volken gesteld is en kan daar vervolgens naar handelen. 'Helaas moet hij niets verwachten van de RVV, deze zal zelfs bij een ernstig besmet voederkransmonster niet optreden'. Aldus dhr. Westerhof van de directie voorlichting van het ministerie Voedselkwaliteit en Diergezondheid, waar de RVV en Keuringsdienst van Waren zijn ondergebracht. Wordt er een ernstig besmet voederkransmonster gevonden dan heeft een imker twee mogelijkheden. De eerste is wachten op een klinische uitbraak, om alsnog een vergoeding te kunnen vangen. Deze aanpak is onprofessioneel en zal de imkerij geen goed doen, maar wordt door het huidige beleid van de overheid wel uitgelokt. De tweede mogelijkheid is van ernstig besmette bijenvolken verzamel/hongerzwermen te maken. Deze in Duitsland toegepaste methode is uiterst arbeidsintensief en kostbaar en vraagt om een professionele ontsmettingsunit, die tot op heden nergens in ons land verkrijgbaar is. In een volgend artikel zal ik deze werkwijze nader beschrijven.